

การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สู่การขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 โดยกลไกพระราชรัฐ:

กรณีศึกษาชุมชนท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม

Application of the Sufficiency Economy Philosophy (SEP) of Local Administrative Organization (LAO) to “Thailand 4.0” through The “Pracha Rath” Strategy: A Case Study of LAOs in Nakhon Pathom

รองศาสตราจารย์ ดร.เกศินี ประทุมสุวรรณ¹, ดร.กมลทิพย์ คงประเสริฐอมร², พีรพัฒน์ พันศิริ³

Assoc. Prof. Dr. Kesinee Pratumswuan¹, Dr. Kamonthip Kongprasertamorn²,

Phiraphath Phansiri³

ศูนย์วิชาการเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Author for Correspondence: Email: kkesinee@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มุ่งที่จะ 1) พัฒนาตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) 2) ศึกษาระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท. และ 3) สังเคราะห์กระบวนการและกลไกการทำงานแบบมีส่วนร่วมตามแนวทางพระราชรัฐ โดยศึกษาจาก อปท. 4 แห่งในจังหวัดนครปฐม คือ องค์การบริหารส่วนตำบลวัดแค องค์การบริหารส่วนตำบลละมุด องค์การบริหารส่วนตำบลคลองนกกระทุง และเทศบาลตำบลคลองโยง ซึ่งเลือกอย่างเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย การวิเคราะห์เอกสาร การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การรับฟังอย่างรอบด้าน การใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ การสำรวจความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการ และการประเมินความสุขของบุคลากรในองค์กร

ผลการวิจัยพบว่า 1) ตัวชี้วัดระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงที่สะท้อนการบริหารจัดการตามพันธกิจ มีทั้งหมด 15 ตัว เป็นตัวชี้วัดแกน 12 ตัว และตัวชี้วัดเฉพาะ 3 ตัว ซึ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0 และพระราชรัฐ 2) ทุกองค์กรมีระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับ “เข้าใจ” เป็น “องค์กรแห่งความสุข” คือ สามารถประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับ “วิถีคิด” ปัจจัยความสำเร็จ คือ ภาวะการเป็นผู้นำและการบริหารงานอย่างโปร่งใสของผู้บริหาร วิสัยทัศน์ขององค์กร สัมพันธภาพที่ดีและความสุขของบุคลากร 3) กระบวนการและกลไกการทำงานแบบมีส่วนร่วมตามแนวทางพระราชรัฐเพื่อการยกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง คือ การจัดให้มี “เวทีความคิด” เพื่อเป็นเวทีระดมความคิดเห็นต่อการพัฒนาใน

รูปแบบต่าง ๆ และ“เวทีกายภาพ” เพื่อการทำงานร่วมกันในเชิงประเด็นโดยคณะทำงานที่มาจากหลายภาคส่วน

คำสำคัญ: ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ประเทศไทย 4.0, ประชากรรัฐ
Received: 02/09/62, **Revised:** 16/09/62, **Accepted:** 20/09/62

Abstract

This research has three objectives: 1) to develop Sufficiency Economy Philosophy (SEP) indicators of the application of the Local Administrative Organization (LAO) 2) to study the SEP level of LAOs, and 3) to synthesize the processes and mechanisms of participatory action, according to the “Pracha Rath guidelines.”

This study chose four local administrations selected in Nakhon Pathom Province as case studies namely: Tambon Wat Khae local administrative organization, Tambon Wat Lamood local administrative organization, Tambon Khlong Nok Krathoong local administrative organization and the municipality of Tambon Khlong Yuong. Research was conducted using a triangulation method for data collection and validation. Important tools include document analysis, group discussion, in-depth interview, a survey of levels of satisfaction with local administration service, participatory and non-participatory observation, eavesdropping, and supported by empirical evidence.

The findings were as follows: 1) research developed “15 Indicators of Sufficiency Economy Development” reflecting the nature of responsibilities of LAOs. Among them, 12 of which were core indicators, and 3 additional specific ones. All focused on fundamental economic development, in response to the “Thailand 4.0” and “Pracha Rath” concepts. 2) All administrative units practice Sufficiency Economy at a level of “comprehension”, that can also be interpreted as “organizations advocated for well-being for all their members or being a happy organization”. Thus the philosophy of Sufficiency Economy can be interpreted as being advanced to the level of “way of thinking”. Success factors include the leadership of the local administration, whose most important personal factors were transparent management, good governance, and good relationships in generating a happy work-place.

3) Synthesizing the processes and mechanisms of participatory action according to the “Pracha Rath” guidelines will raise the level of SEP by establishing a “platform for think tank”, a space for people to express their opinions on various forms of development, and a “physical platform” as working groups for area-based development from different regions on various issues.

Keywords: Sufficiency Economy Philosophy, Local Administrative Organization, Thailand 4.0, Pracha Rath

หลักการและเหตุผล

วิกฤตเศรษฐกิจ 2540 เป็นวิกฤตที่รุนแรงกว่าวิกฤตใด ๆ ที่ผ่านมา และแม้ว่าเหตุการณ์ดังกล่าวจะผ่านไปแล้วกว่า 20 ปี แต่อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยก็ไม่ได้ขยับตัวสูงขึ้น หาก “คงที่” อยู่เพียงระดับร้อยละ 3-4 เท่านั้น นับว่าเป็นประเทศที่มี “รายได้ปานกลาง”

“ความคงที่ของระดับรายได้ปานกลาง” ที่ยาวนานเช่นนี้ สะท้อนว่า ประเทศไทยไม่สามารถขยับขึ้นไปแข่งขันกับประเทศคู่แข่งที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ เช่น ญี่ปุ่นหรือเกาหลีใต้ ได้ ในขณะที่เดียวกันก็ไม่สามารถขยับลงมาแข่งกับประเทศคู่แข่งที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยการผลิตสินค้าต้นทุนต่ำ เช่น จีนในบางอุตสาหกรรมหรือเวียดนามซึ่งมีแรงงานจำนวนมากและราคาถูก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ในขณะเดียวกัน “ความเหลื่อมล้ำทางสังคม” ก็ยังเป็นปัญหาสำหรับสังคมไทย แม้สถานการณ์ด้านความแตกต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มประชากรที่มีรายได้สูงที่สุดและกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยที่สุด มีแนวโน้มแคบลงอย่างต่อเนื่อง จากปี 2551 ถึง 2560 แต่จากภาพรวมการรายงานสถานการณ์ความมั่งคั่งทั่วโลก หรือ Global Wealth Report 2018 ระบุว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำสูงที่สุดในโลก (ทีมเศรษฐกิจ, 2561) นอกจากนี้ การพัฒนาที่ผ่านมายังนำมาซึ่ง “ความไม่สมดุล” และ “ความไม่ยั่งยืน” อย่างเด่นชัด เนื่องจากการเน้นเพียงความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ แต่ละเลยการรักษาสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตลอดทุกช่วงวัย ดังจะเห็นได้ว่า ยิ่งพัฒนา สังคมก็ยิ่งอ่อนแอลง จนเกิดผลกระทบเชิงลบในมิติต่าง ๆ มากมาย

ปัญหาสำคัญดังกล่าวข้างต้น ได้นำมาสู่ทิศทางและเป้าหมายของการพัฒนาประเทศที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 โดยแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ยังคงน้อมนำ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางการพัฒนาประเทศ และเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560 - 2579) เป้าหมายการพัฒนายั่งยืน (Sustainable Develop-

ment Goal: SDG) และนโยบายประเทศไทย 4.0 ด้วยความเชื่อมั่นว่า แนวทางนี้จะนำพาสังคมไทยไปสู่เป้าหมาย “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ได้อย่างเป็นรูปธรรม และกลับมาเป็นสังคมที่เปี่ยมสุข สมานฉันท์ เป็นสังคมที่มีความพอเพียง มีชนชั้นกลางเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ มีสิ่งแวดล้อมที่ดี “คนไทย” จะเป็นคนที่ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน เป็นคนทันโลก ทันเทคโนโลยี สามารถอยู่บนเวทีโลกได้อย่างภาคภูมิใจ ได้รับสวัสดิการทางสังคมที่เหมาะสมตลอดทุกช่วงชีวิต ส่วน “เกษตรกร” ก็จะหลุดพ้นจากความยากจน โดยการผันตัวเองจาก “เกษตรกรผู้ผลิต” ไปเป็น “ผู้ประกอบการทางการเกษตรสมัยใหม่” (Smart farmers) มีการบริหารจัดการที่ดี มีต้นทุนการผลิตต่ำ สามารถสร้างมูลค่าสินค้าทางการเกษตรจากการแปรรูป เกิดวิสาหกิจขนาดเล็ก หรือ SME ที่สามารถสร้างหรือใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ ในการสร้างมูลค่าในสินค้าและบริการ มีความสามารถทางการค้าขาย สามารถเข้าถึงตลาดในประเทศ ตลาดอาเซียน และตลาดโลก ทำให้มีรายได้สูงขึ้น มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ซึ่งถ้าเป็นเช่นนี้ เศรษฐกิจก็จะดีทั่วทุกชุมชน ทุกคนสามารถทำงานในท้องถิ่นบ้านเกิดของตนเองได้โดยไม่ต้องอพยพโยกย้ายเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ หรือเมืองใหญ่

การกำหนดทิศทางการขับเคลื่อนการพัฒนาตามนโยบาย “ประเทศไทย 4.0” แท้จริงแล้วไม่ได้ขัดแย้งกับฐานคิด “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ถูกถอดรหัสออกมาเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของนโยบาย “ประเทศไทย 4.0” 2 ยุทธศาสตร์ คือ การสร้างความเข้มแข็งจากภายใน (Strength from within) และการเชื่อมโยงกับประชาคมโลก (Connect to the world) โดยการขับเคลื่อนผ่านกลไก “ประชารัฐ”

“การสร้างความเข้มแข็งจากภายใน” อยู่ที่ยุทธศาสตร์เปลี่ยนจุดมุ่งเน้นเป็นสำคัญ กล่าวคือ จากเดิมที่หวังพึ่งเศรษฐกิจโลก มาเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในประเทศ จากการเน้นการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์มาเป็นการผลิตสินค้าเชิงนวัตกรรม จากการเน้นเงินทุนและทุนทางกายภาพมาเป็นการเน้นทุนมนุษย์และเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุล มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ความอยู่ดีมีสุขของสมาชิกในสังคม และคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ส่วน “การเชื่อมโยงกับประชาคมโลก” หมายถึง การเชื่อมโยงเศรษฐกิจจาก “ภายใน” สู่ออก “ภายนอก” ซึ่งอาจมีหลายระดับ อาทิ จากระดับชุมชนสู่ระดับจังหวัดหรือกลุ่มจังหวัด จากระดับจังหวัดหรือกลุ่มจังหวัดสู่ระดับภูมิภาค หรือจากระดับภูมิภาคสู่ระดับอาเซียนและระดับโลก เป็นต้น ซึ่งเมื่อโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมภายในเกิดความเข้มแข็งจากการพัฒนาขีดความสามารถ ก็จะมีภูมิคุ้มกันที่เพียงพอเมื่อเผชิญกับโอกาสและความท้าทายจากโลกภายนอก โดยจุดเริ่มต้นของการเชื่อมโยงสู่ประชาคมภายนอกนี้ อาจจะเป็นเรื่อง “ตลาดยั่งยืน” ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งตลาดกายภาพและตลาดออนไลน์ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การขับเคลื่อนชุมชนท้องถิ่นโดยยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งจากภายใน และการเชื่อมโยงกับประชาคมภายนอก คือ “จุดเชื่อม” สำคัญ ที่นโยบายประเทศไทย 4.0 ได้มาจากรากฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หรือ “ศาสตร์พระราชา” ที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานแก่คนไทย ดังจะเห็นได้ว่าหลักการสำคัญ คือ ความพอประมาณ การมีภูมิคุ้มกัน และการมีเหตุผล ภายใต้เงื่อนไขคุณธรรมและความรู้ นั้น แท้ที่จริงแล้วก็คือ การพัฒนาจากภายในไปสู่ภายนอก เริ่มจากการรู้จัก เข้าใจ พัฒนาตนเองและชุมชนภายใต้บริบทของตนเองบนฐานความรู้ ฐานคุณธรรม ให้เกิดความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ อันจะช่วยให้ดำรงตนอยู่ได้ทั้งในสถานการณ์ปกติและสถานการณ์ที่มีความเสี่ยง และเมื่อมีการเชื่อมต่อกับโลกภายนอกก็จะเป็นเชื่อมต่อที่มีศักดิ์ศรีและมีความเท่าเทียม

อย่างไรก็ตาม เมื่อต้องนำยุทธศาสตร์ทั้งสองนี้ไปขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดการพัฒนาเชิงพื้นที่ทั่วประเทศ ซึ่งแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันตามศักยภาพและภูมิสังคม โดยผ่านแผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ นั้น จำเป็นต้องอาศัยหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นเป็นจุดเริ่มต้น นั่นก็คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เพราะ อปท. เป็นหน่วยงานราชการที่อยู่ใกล้ชิดชุมชนมากที่สุด มีความพร้อมด้านทรัพยากรและงบประมาณมากที่สุด และมีอำนาจหน้าที่โดยตรงตามที่ระบุใน มาตรา 250 รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2560)

ทั้งนี้ อปท.ทุกแห่งจะต้องจัดให้ “การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นหนึ่งในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และจะต้องประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนา 7 ด้าน คือ 1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 2) การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ความยั่งยืน 3) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศยั่งยืน 4) การอนุรักษ์ พื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรม จารีต ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน 6) การจัดระเบียบชุมชน สังคม และรักษาความสงบเรียบร้อย และ 7) การพัฒนาบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี โดยกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (2553) ได้จัดทำแนวทางให้ อปท.นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การพัฒนาใน 3 ระดับ คือ ระดับครัวเรือน ระดับชุมชน และระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ระดับครัวเรือน กำหนดแนวทางการพัฒนาให้ครัวเรือนมี “ภูมิคุ้มกัน” ในการดำรงชีวิต ประกอบด้วย การทำกิจกรรมส่งเสริมการลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ การประหยัด การเรียนรู้การดำรงชีวิตอย่างมีเหตุผล การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ฯลฯ

ระดับชุมชน กำหนดแนวทางการส่งเสริมและสร้าง “ความเข้มแข็ง” ให้หมู่บ้าน ประกอบด้วย การส่งเสริมให้จัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม การรวมกลุ่มการพัฒนาที่หลากหลาย การพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้นำชุมชน การมีระบบการออมทรัพย์และสวัสดิการชุมชน การส่งเสริม

กิจกรรมที่นำไปสู่ความรู้ รัก สามัคคี ฯลฯ

ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดให้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารองค์กร ประกอบด้วย การกำหนดให้เป็นวิสัยทัศน์ของท้องถิ่น การสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น การน้อมนำหลักการทรงงานมาเป็นแนวทางการบริหารงานทุกระดับ ตลอดจนการสร้างระบบเครือข่ายการทำงาน ทั้งเครือข่ายภายในและภายนอก

ถึงกระนั้นก็ตาม ระดับศักยภาพและสมรรถนะของ อปท. ในการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจนั้นไม่เท่ากัน ในที่นี้สามารถจำแนกประเภท อปท.ตามระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงได้ 4 ระดับ (สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, 2551) ดังนี้

1. **องค์กรที่ไม่มีความยั่งยืน** หรือระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบ “ไม่เข้าข่าย” หมายถึง องค์กรที่ไม่ได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ อันทำให้มีความล่อแหลมหรือมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบและมีความเสี่ยงที่จะอยู่รอดท่ามกลางวิกฤตการณ์

2. **องค์กรแห่งความยั่งยืน** หรือระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบ “เข้าข่าย” หมายถึง องค์กรที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในแง่ “วิธีการ” ทำให้มี “ภูมิคุ้มกัน” ไม่มีความเสี่ยงหรือล่อแหลมต่อการทุจริต บริหารจัดการองค์กรด้วยความโปร่งใส มีคุณธรรม สามารถนำพาองค์กรให้อยู่รอดได้ท่ามกลางวิกฤตต่าง ๆ

3. **องค์กรแห่งความสุข** หรือระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบ “เข้าใจ” หมายถึง องค์กรที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ในระดับ “วิถีคิด” โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำแนวคิดเรื่อง “ความพอประมาณ” มาใช้เสริมสร้างภูมิคุ้มกัน ทำให้ไม่มีความเสี่ยงหรือล่อแหลมต่อการทุจริต บริหารจัดการองค์กรด้วยความโปร่งใส มีคุณธรรม และสำคัญที่สุด คือทำให้ทุกคนในองค์กรอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

4. **องค์กรแห่งประโยชน์สุข** หรือระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง แบบ “เข้าถึง” หมายถึง องค์กรที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้โดยปฏิบัติจนกลายเป็น “วิถีชีวิต” ทำให้องค์กรมีภูมิคุ้มกัน มีความพอประมาณและมีเหตุผล ไม่มีความเสี่ยงหรือล่อแหลมต่อการทุจริต บริหารจัดการองค์กรด้วยความโปร่งใส มีคุณธรรม ทำให้ทุกคนในองค์กรอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และความสุขของทุกคนส่งผลต่องานที่มีประสิทธิภาพสูง อันทำให้เกิดประโยชน์และความสุขแก่ประชาชนในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

ดังนั้น ถ้ามีตัวชี้วัดที่จะใช้เป็นตัวชี้วัดระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท.ในการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก็จะทำให้จำแนกได้ว่าองค์กรใดมีระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับใด ทั้งยังสามารถที่จะแสวงหาหรือพัฒนากลไกที่จะช่วยยกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงให้สูงขึ้น เพื่อเป้าหมายหรือผลลัพธ์สุดท้าย คือ ประโยชน์สุขของคนทุกเพศวัย ทุก

กลุ่มในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ การยกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท. เพื่อขับเคลื่อนชุมชนไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยมี “ความสุข” และ “ประโยชน์สุข” เป็นเป้าหมายสุดท้ายนั้น การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของทุกภาคส่วนเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นยิ่ง แนวทางการทำงานแบบประชารัฐ จึงเป็น “จุดคานงัด” สำคัญของการขับเคลื่อน

ฐานคิด “ประชารัฐ” อยู่ที่ว่า “คนไทยทุกคนคือประชาชนของชาติ” แนวทางการทำงานแบบประชารัฐ จึงมุ่งที่การรวมพลังทุกภาคส่วน โดยนำพลังจากภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาครัฐ มาสร้างการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติและทุกด้านอย่างยั่งยืน ประชารัฐจึงเป็น “เครื่องมือ” หรือ “วิธีการ” ทำงานที่ อปท. ต้องยึดถือเป็นหลักการ ซึ่งอาจมีได้หลายลักษณะ หลายรูปแบบ เช่น ประชาชนเป็นฝ่ายนำ และ อปท.เป็นฝ่ายสนับสนุน ส่งเสริม อำนาจความสะดวก หรือการช่วยกันคิด ช่วยกันดำเนินงานตามพันธกิจขององค์กร เน้นการทำงานแบบเครือข่ายที่มีการบูรณาการกันภายใต้เป้าหมายเดียวกัน รวมทั้งการมีส่วนร่วมนี้อาจขยายไปถึงทุกภาคส่วนในพื้นที่นั้น ๆ เช่น ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคศาสนา และภาคสื่อมวลชน

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่น่าสนใจว่า อปท.จะน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการภายในองค์กรเองได้ในระดับใด อย่างไร และจะยกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท. ด้วยการสร้างกระบวนการและกลไกการมีส่วนร่วมตามแนวทาง “ประชารัฐ” ได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท.
2. เพื่อศึกษาระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท.
3. เพื่อสังเคราะห์แนวทาง กระบวนการและกลไกการทำงานแบบมีส่วนร่วมตามแนวทางประชารัฐ อันจะนำไปสู่การยกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท.

วิธีการดำเนินการวิจัย

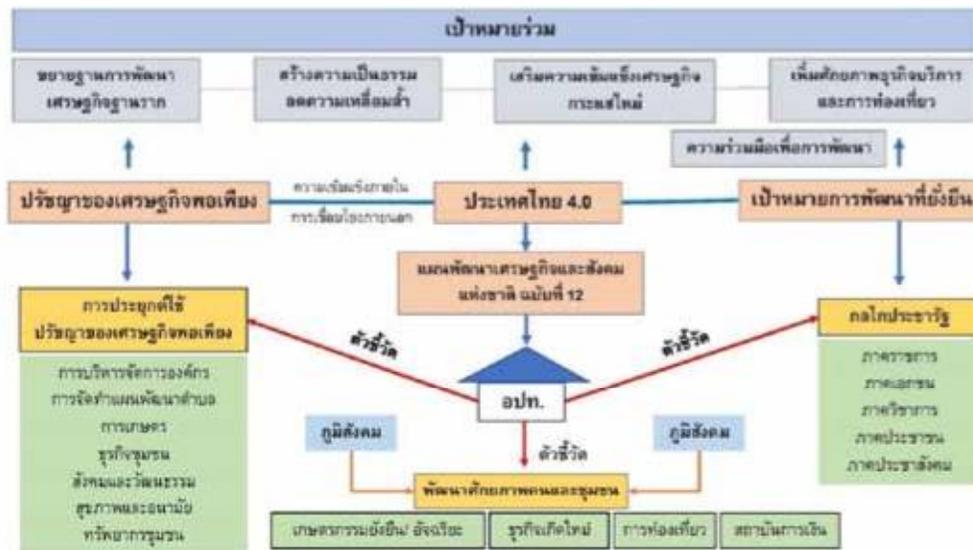
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ อปท. ในจังหวัดนครปฐม ซึ่งมีทั้งหมด 117 องค์กร กลุ่มตัวอย่างคือ อปท.ที่ได้จากการเลือกอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย 1) องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) วัดแค อ.นครชัยศรี 2) อบต.วัดละมุด อ.นครชัยศรี 3) อบต.คลองนกกระทุง อ.บางเลน และ 4) เทศบาลตำบล (ทต.) คลองโยง อ.พุทธมณฑล

เกณฑ์สำคัญที่ใช้ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ วิสัยทัศน์ขององค์กร ผู้บริหารที่มีความมุ่งมั่นในการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ และความสนใจที่จะเข้าร่วมโครงการ

วาระสากลอีสาน

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอีสาน

กรอบการวิจัยที่แสดงความเชื่อมโยงระหว่างปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นโยบายประเทศไทย 4.0 และประชารัฐ ปรากฏดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1

กระบวนการวิจัย แบ่งเป็น 3 ระยะ

ระยะที่หนึ่ง การพัฒนาตัวชี้วัดระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท. ได้จัดทำขึ้นอย่างเป็นกระบวนการ เริ่มจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การลงพื้นที่ศึกษาข้อมูล การจัดเวทีประชุมร่วมกับคณะทำงานของ อปท. การเก็บรวบรวมศักยภาพ ปัญหา ภูมิสังคมของพื้นที่ การจัดเวทีทบทวนศักยภาพ การออกแบบกรอบเกณฑ์ตัวชี้วัด และการยกร่างตัวชี้วัดขึ้นมา 2 แบบ จากนั้นได้มีการนำไปทดสอบเก็บรวบรวมข้อมูลตามตัวชี้วัดทั้งสองแบบ เพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษา และนำผลที่ได้มาใช้ในการจัดเวทีวิพากษ์เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้เสีย แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงจนได้ตัวชี้วัดฉบับสมบูรณ์

ระยะที่สอง การเก็บรวบรวมข้อมูลตามตัวชี้วัด เพื่อนำมาวิเคราะห์ระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อปท. และกำหนดแนวทางการพัฒนาเพื่อยกระดับโดยกลไกประชารัฐ วิธีการ คือ การเก็บและตรวจสอบข้อมูลแบบ “สามเส้า” ในด้านต่าง ๆ ทั้งสามเส้าของแหล่งข้อมูลบุคคล สามเส้าของการตรวจสอบข้อมูล และสามเส้าของนักวิจัย เพื่อยืนยันความถูกต้องของกันและกัน

เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) การสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2) การสนทนากลุ่มเฉพาะประเด็น 3) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม 4) การ

สังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม 5) การรับฟังอย่างรอบด้าน 6) การใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ 7) การสำรวจความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการ และ 8) การประเมินความสุขของบุคลากรในองค์กร

สำหรับการสำรวจความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการ ใช้แบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล 2) การให้บริการโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม และ 3) การส่งเสริมอาชีพเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชน วิเคราะห์ความตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คนได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66-1.00 และทดสอบความเชื่อมั่นโดยการนำไปทดลองใช้กับคนจำนวน 30 คนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficiency) เท่ากับ 0.85

ส่วนแบบประเมินความสุขของบุคลากรในองค์กร เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ จำนวน 15 ข้อ จากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.66-1.00 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.87

ระยะที่ 3 การสังเคราะห์แนวทางการยกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้วิธีการจัดเวทีคืบข้อมูล และการสนทนากลุ่มเฉพาะประเด็น

ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย ข้อมูลสะท้อนคุณลักษณะตำบล ข้อมูลสะท้อนคุณลักษณะ อปท. และข้อมูลที่รวบรวมได้จากตัวชี้วัดระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับข้อมูลเชิงตัวเลข วิเคราะห์โดยการตรวจนับ แจกแจงความถี่ คำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอในรูปของตารางและคำอธิบาย ส่วนข้อมูลเชิงคุณลักษณะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา การแยกแยะประเภทรายการ การจัดหมวดหมู่ และการนำเสนอในรูปของการบรรยายและพรรณนา

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัย จะนำเสนอตามลำดับของวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 การพัฒนาตัวชี้วัดการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สะท้อนความเป็นจริงของ อปท.ตามพันธกิจมีทั้งหมด 15 ตัว เป็นตัวชี้วัดแกน 12 ตัวและตัวชี้วัดเฉพาะ 3 ตัว ซึ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อตอบสนองนโยบายประเทศไทย 4.0 และพระราชรัฐ สรุปลำดับตารางที่ 1

ตารางที่ 2 เกณฑ์การจำแนกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

คะแนน	การแปลความหมาย
เงื่อนไข คะแนนรวมข้อ 1 2 และ 3 ต้องไม่ต่ำกว่า 70 คะแนน	เข้าข่าย (องค์กรแห่งความยั่งยืน)
เงื่อนไข คะแนนข้อ 5 ต้องไม่ต่ำกว่า 40 คะแนน	เข้าใจ (องค์กรแห่งความสุข) แต่ต้องผ่านการเป็นองค์กรแห่งความยั่งยืนมาก่อน
270 คะแนนขึ้นไป เงื่อนไข คะแนนข้อ 9 ต้องไม่ต่ำกว่า 25 คะแนน	เข้าถึง (องค์กรแห่งประโยชน์สุข) แต่ต้องผ่านการเป็นองค์กรแห่งความสุขมาก่อน

หมายเหตุ คะแนนรวมข้อ 1-12 เท่ากับ 300 คะแนน ส่วนคะแนนข้อ 13-15 ไม่ได้นำมาคิด แต่ใช้เพื่อศึกษาแนวโน้มและศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 ผลการศึกษาระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า อบต.วัดแค อบต.วัดละมุด อบต.คลองนกรกระทุง และ ทต.คลองโยง ได้คะแนนความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเท่ากับ 256.5, 246.5, 257.0 และ 255.0 คะแนน ตามลำดับ จัดเป็น “องค์กรแห่งความสุข” อยู่ในระดับ “เข้าใจ” ทั้งหมด โดยแต่ละองค์กรมี “จุดแข็ง” และ “จุดที่ควรพัฒนา” แตกต่างกันตามภูมิสังคม และทุนทางสังคมต่าง ๆ อาทิ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนองค์ความรู้ ทุนบุคคล ทุนภาคี เครือข่าย

“จุดแข็ง” ของ อบต.วัดแค ได้แก่ การที่ อบต.เปิดพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็น “พื้นที่การเรียนรู้” ด้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยการทำให้เป็น “ต้นแบบ” เกษตรกรรมยั่งยืน มีศักยภาพและความพร้อมในเรื่อง “ทุนทางสังคม” ทั้งทุนบุคคล ลักษณะการเป็นผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชน ทุนทางวัฒนธรรม ทุนองค์ความรู้ที่ได้จากการเดินตามแนวทางศาสตร์พระราชา ผสมผสานกับความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัย

“จุดแข็ง” ของ อบต.ละมุด คือ การทำงานบนฐานทุนทางสังคมของผู้บริหาร ผู้นำชุมชน ภูมิปัญญา ภาคีเครือข่าย ฯลฯ วิสัยทัศน์และความมุ่งมั่นของผู้บริหาร รวมทั้งความสามารถในการต่อยอด ขยายผล จึงทำให้งานบริการโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แก้ปัญหาความเดือดร้อนได้

“จุดแข็ง” ของ อบต.คลองนกรกระทุง อยู่ที่การยึดโยงของวัฒนธรรม “บ้าน ๆ” แบบชุมชนเกษตรกรรม การมีความรัก ความสามัคคีของบุคลากรภายในที่ได้เฝือแผ่ไปยังชุมชนท้องถิ่นผ่านงานบริการต่าง ๆ ทั้งโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานสวัสดิการชุมชน ทั้งยังเป็น “องค์กรต้นแบบ” หรือผู้นำในการลดการใช้พลังงานภายในสำนักงาน

“จุดแข็ง” ของ ทต.คลองโยง อยู่ที่ความมุ่งมั่น ตั้งใจของผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชน การมีภาคีเครือข่ายที่หลากหลายโดยเฉพาะภาควิชาการ มีการวางแผน การทำงานเพื่อส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น การจัดการด้านสาธารณสุขและการจัดการขยะในระดับที่สูงขึ้น โดยมี “ทุนทางสังคม” ที่เด่นชัด ได้แก่ องค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ เกษตรปลอดภัย และการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วม

ทุนเหล่านี้ คือ ความเข้มแข็งภายในของตำบลที่ อบต. ทั้ง 4 แห่งเข้าไปหนุนเสริม ร่วมพัฒนา และแปรเปลี่ยนเป็น “คุณค่า” และ “มูลค่า” ทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเศรษฐกิจฐานรากที่เชื่อมโยงกับประชาคมภายนอก ภายใต้กลไกการมีส่วนร่วมแบบประชารัฐ

ส่วนปัจจัยความสำเร็จของการเป็นองค์กรในระดับเข้าใจหรือองค์กรแห่งความสุข คือ ภาวะการเป็นผู้นำของนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริหาร การบริหารงานอย่างโปร่งใส วิสัยทัศน์ขององค์กรและสัมพันธภาพที่ดีและความสุขของบุคลากร

สำหรับจุดที่ควรพัฒนาใน “ก้าวต่อไป” ของ อบต.ทุกแห่งโดยภาพรวม มีดังนี้

1. การจัดทำแผนและวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วม โดยอาศัย “กลไกประชารัฐ” ทั้งการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการตามแผน และร่วมติดตาม ประเมิน ตรวจสอบ
2. การเตรียมความพร้อมสำหรับ “สังคมสูงวัย” ได้แก่ การดูแลผู้สูงอายุไม่ให้เป็นผู้ป่วยติดเตียง การดูแลคนหนุ่มสาวและคนวัยทำงานไม่ให้เป็นโรคเรื้อรัง การเตรียมสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งพื้นที่ การจัดสวัสดิการชุมชน การส่งเสริมและปลูกฝัง วัฒนธรรมการออมและแผนการใช้เงิน ฯลฯ
3. การส่งเสริมให้มีสถาบันการเงินชุมชน และ/หรือ กองทุนสวัสดิการชุมชนที่เข้มแข็ง เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมการออม ลดภาระหนี้สิน และเพื่อนำมาใช้เป็นสวัสดิการดูแลกันเองภายในชุมชน ตั้งแต่เชิงกรานถึงเชิงตะกอน
4. การจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ในตำบล
5. การพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน เกษตรอัจฉริยะ การประกอบอาชีพธุรกิจใหม่ ๆ หรือการรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนที่อยู่บนฐานภูมิปัญญาเดิมหรือองค์ความรู้ใหม่ ๆ
6. การวางแผนการทำงานแบบส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น อันหมายถึง การทำงานกับกลุ่มเด็กและเยาวชนให้มากขึ้น เปิดโอกาสการมีส่วนร่วมตามความสนใจและศักยภาพ พร้อมมุ่งพัฒนาให้พวกเขาเป็น “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” และ “นักสื่อสาร” ที่รู้เท่าทันสื่อ เท่าทันตนเองและเท่าทันโลกภายนอก

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 การสังเคราะห์แนวทาง กระบวนการและกลไกการทำงานแบบมีส่วนร่วมตามแนวทางประชารัฐ อันนำไปสู่การยกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อบต. พบว่า กระบวนการและกลไกสำคัญ คือ การจัดให้มี “เวทีทางความคิด” เป็นพื้นที่กลางสำหรับการระดมความคิดเห็นต่อการพัฒนาในรูปแบบที่หลากหลาย และมี “เวทีทางกายภาพ” เป็นเวทีการ

ทำงานร่วมกันในเชิงประเด็นหรือเชิงพื้นที่ โดยมีคณะทำงานที่มาจากหลายภาคส่วน เพื่อทำงานร่วมกันแบบ “ประชารัฐ” หนุนเสริมกันและกันตามความโดดเด่นและความถนัดเฉพาะ โดย จุดเด่นของภาคราชการและภาคท้องถิ่น อยู่ที่ทรัพยากร งบประมาณ และอำนาจสั่งการ จุดเด่นของภาคเอกชน คือ ความคล่องตัว และความสามารถในด้านการบริหารจัดการ จุดเด่นของภาคประชาชนและภาคประชาสังคม คือ ความเป็นพลเมือง การมีจิตอาสา และภูมิปัญญา จุดเด่นของภาคศาสนา คือ ความศรัทธา และความเชื่อมั่นไว้วางใจ และจุดเด่นของภาควิชาการ อยู่ที่การเก็บเกี่ยวองค์ความรู้ และการถอดบทเรียน ดังนั้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมโดยเริ่มตั้งแต่การวางแผนหรือจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในระดับที่สูงขึ้น ทั้งการร่วมดำเนินงาน ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมติดตามและตรวจสอบ เป็นต้น

ส่วนแนวทางการยกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงในช่วง 1 ปีต่อไป แต่ละองค์กรมีจุดเน้นและความแตกต่างกันอยู่บ้างตามความพร้อมและศักยภาพที่จะก้าวเดิน โดยการยึดตัวชี้วัดและเกณฑ์การชี้วัดเป็นแนวทางในการยกระดับ อาทิ อบต.วัดแค ควรต่อยอดและขยายผลเรื่อง ศูนย์เรียนรู้ต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมเกษตรอัจฉริยะและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ “สะพานเสาวภาผ่องศรี” อบต.วัดละมุด ควรต่อยอดเรื่องการจัดการขยะต้นทางให้ครอบคลุมทั้งตำบล การส่งเสริมอาชีพคนพิการหรือผู้เปราะบาง อบต.คลองนกรกระทุง ควรส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรม เกษตรอัจฉริยะ วิสาหกิจชุมชนและการตลาด ส่วน ทต.คลองโยง ควรต่อยอดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือการท่องเที่ยวชุมชนที่นำเสนอเสน่ห์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนามัคคุเทศก์ และการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ เป็นต้น

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อบท. ทั้ง 4 แห่ง พบว่าอยู่ในระดับเดียวกัน คือ ระดับ “เข้าใจ” จัดเป็นองค์กรแห่งความสุข ปัจจัยความสำเร็จที่ทุกองค์กรมีเหมือนกันคือ ภาวะการเป็นผู้นำของผู้บริหารองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุษยา มั่นฤกษ์ (2556, บทคัดย่อ) เรื่อง “การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดนครปฐม” ที่ระบุว่า การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กรนั้น ผู้บริหารเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุด โดย “ปัจจัยส่วนบุคคล” เช่น ระดับการศึกษา สถานภาพของการเป็นผู้บริหาร ประสบการณ์ในการทำงาน และประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหาร รายได้เฉลี่ย ฯลฯ มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น ถ้ามีการเติมเต็มความรู้ ประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้บริหารทุกระดับและบุคลากรในองค์กรเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งในด้านแนวคิดและการประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรม ก็จะมีประโยชน์อย่างมากทั้งต่อองค์กรและต่อประชาชนผู้รับบริการ

ส่วนข้อค้นพบที่ว่า การบริหารงานอย่างโปร่งใส วิสัยทัศน์ขององค์กร สัมพันธภาพที่ดีและความสุขของบุคลากร เป็นปัจจัยความสำเร็จของการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระศักดิ์ สมยานะ (2555, บทคัดย่อ) เรื่อง “การประยุกต์ใช้คุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่” ที่พบว่า ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของการบริหารงานภายในองค์กร โดย *ความซื่อสัตย์สุจริต* เป็นคุณธรรมที่จำเป็นมากที่สุดสำหรับการบริหารองค์การการเมือง ในขณะที่ *ความอดทน* และ *ความขยันหมั่นเพียร* เหมาะที่จะใช้กับการทำงานแบบมีส่วนร่วมกับภาคประชาชน และ *ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่* เป็นคุณธรรมที่องค์กรต้องปฏิบัติโดยคำนึงถึงประโยชน์สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง ดังนั้นถ้ามีการส่งเสริมคุณธรรมใน อปท. ให้สูงขึ้น ก็จะส่งผลต่อระดับความอยู่ดีมีสุขของชุมชนด้วย

การที่ อปท. ทั้งหมดมีความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับเดียวกันนี้ เหตุผลสำคัญน่าจะสืบเนื่องมาจากเกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งคณะผู้วิจัยได้กลั่นกรองมาค่อนข้างดีแล้วในเบื้องต้น

ข้อค้นพบสำคัญของการวิจัย คือ “นวัตกรรม” หรือ “ตัวชี้วัดระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง” ที่สามารถนำไปใช้กับ อปท. เพื่อเป็น “เครื่องมือ” ในการสะท้อนความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถและศักยภาพขององค์กรในการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจมาใช้ในการบริหารคน บริหารงาน และเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนชุมชนทุกระดับ ทั้งสามารถนำไปใช้เป็นเกณฑ์การอ้างอิง เพื่อยกระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงและต่อยอดขยายผลต่อไป โดยเฉพาะในเรื่องเกษตรอัจฉริยะ ธุรกิจเกิดใหม่ และวิสาหกิจแนวใหม่

ถ้า อปท. มีระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงในระดับ “เข้าถึง” หรือเป็น “องค์กรประโยชน์สุข” ย่อมหมายถึง การเป็น “ต้นแบบ” ของการทำงานที่ปลอดจากทุจริตบริหารงานด้วยความโปร่งใส ยึดหลักธรรมาภิบาล การให้บริการโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ โครงสร้างพื้นฐานทางสังคม การดูแลผู้เปราะบาง เช่น คนจน คนไร้ที่พึ่ง คนพิการ ผู้ป่วยติดเตียง ผู้สูงอายุ ฯลฯ ให้เข้าถึงสิทธิและการบริการขั้นพื้นฐาน การยกระดับการจัดการปัญหาขยะ อบายมุข ยาเสพติด ฯลฯ การกล่อมเกลาคิดใจจิตวิญญาณด้วยงานด้านสังคมและวัฒนธรรม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม โดยกระทำในลักษณะที่เป็น “วิถีชีวิต” อันจะนำมาซึ่ง “ประโยชน์สุข” ของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง นับได้ว่าเป็นการสร้างวัฒนธรรม คือ “คุณค่า” ใหม่ให้กับสังคม ก่อให้เกิดแรงกระเพื่อมแบบข้ามพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย คือ 1) หน่วยงานต้นสังกัด คือ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ควรมี “รางวัล” ตอบแทน เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ อปท.มีแรงบันดาลใจเพิ่มขึ้นในการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับองค์กรและขับเคลื่อนชุมชน และ 2) ควรมีการให้ความรู้แก่ผู้บริหารและบุคลากรของ อปท. ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณ และกราบขอบพระคุณอย่างสูง ศาสตราจารย์ ดร.อภิชัย พันธเสน ในฐานะอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชา และในฐานะที่ปรึกษาโครงการ

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2553). **ทิศทางการดำเนินงานการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น**. ค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2561, จาก http://www.dla.go.th/upload/ebook/column/2011/12/1163_4495.pdf
- ทีมเศรษฐกิจ. (2561, 24 ธันวาคม). **เปิดความจริงความเหลื่อมล้ำของคนไทย. ไทยรัฐ**. ค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2562, จาก <https://www.thairath.co.th/news/business/market-business/1452476>
- บุษยา มั่นฤกษ์. (2556). **การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วีระศักดิ์ สมยานะ. (2555). **การประยุกต์ใช้คุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนบูรณาการศาสตร์ คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม. (2551). **การสังเคราะห์วิธีคิดและแนวทาง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยภูมิปัญญาตะวันออกเพื่อนำไปสู่การประชุมเชิงปฏิบัติการนานาชาติ**. รายงานการวิจัย สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2560). **รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560.** ค้นเมื่อ 5 มกราคม 2561, จาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law1/%c306/%c306-10-2560-a0003.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12.** ค้นเมื่อ 3 มกราคม, 2561, จาก <http://www.nesdb.go.th/download/plan12/>